

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

KULEBIAK

O J C Z Y S T Y – D O D A J
D O U L U B I O N Y C H

Pyszna pieczona potrawa z ciasta drożdżowego nadziewanego kapustą i grzybami (albo innym farszem), do dziś w niektórych regionach, zwłaszcza wschodnich, podawana na Wigilię, ma nazwę o tylu wersjach etymologicznych, że można by nimi obdarować sporo innych słów. We wschodnich dialektach zachowała się żeńska wersja KULEBIAKA (bliższa rosyjskiej), w dawnych słownikach notowana była tylko forma liczby mnogiej: KULEBIAKI. KULEBIAK, KULEBIAKA i KULEBIAKI mogą być zapożyczeniem rosyjskim w języku polskim albo polskim w języku rosyjskim, choć bardziej prawdopodobne jest, że powstały w dialektach wschodniosłowiańskich i stamtąd przeszły do języków narodowych. Jakie były ich wcześniejsze dzieje? Często spotykaną hipotezą jest wywodzenie KULEBIAKA od niemieckiej nazwy Kohlgebäck 'ciasto z kapustą' (ale dłaczegóżby wschodniosłowiański przysmak, co najmniej od późnego średniowiecza jedzony na stołach i chłopów, i mieszczan, i szlachty, i arystokracji miał pochodzić z Niemiec?). Inna wersja głosi, że pierwszy człon słowa KULEBIAK, KULEBIAKA (ros. кулебяка) pochodzi od fińskiego kala 'ryba' (bo na północy Rosji kulebiaki nadziewane są najczęściej rybą). Według jeszcze innej wersji źródłosłowem miałyby być rosyjski dialektalny колоб [kołob], spokrewniony z naszym kołaczem i oznaczający 'okrągły chleb' (rosyjski świąteczny KULEBIAK miał często formę okrągłego, ozdobnego placka z nadzieniem w środku, polskie kołacze częściej przybierały postać rolady – ale jedno i drugie jest na swój sposób okrągłe). Wreszcie ostatnia, najbardziej przekonująca, teoria głosi, że KULEBIAK pochodzi od gwarowego rosyjskiego czasownika кулебячить [kuleb'ačit'] / кулебасить ([kulebas'it'] w polskich gwarach: kulebać, kulbasić) o znaczeniu 'mocno gnieść, ugniatać, wygniatać', a więc wykonywać takie czynności, jak przy zagniataniu ciasta drożdżowego.